

'Je mag jezelf niet opofferen voor je man en gezin'

geven, kan ik nog niet concreet zeggen. Dat ga ik nu eerst met anderen beleven."

Wat is de worsteling van jouw – tweede – generatiegenoten?

"Er komen mensen naar me toe die zich nog steeds afvragen: waarom ben ik er wel en de rest van mijn familie niet? Je ouders geven dat gevoel door, want die 'mogen er ook niet zijn'. Een ontheiligende dynamiek is aan het werk: het maakt geen verschil wat je doet, je bent onzichtbaar. Dat heeft natuurlijk gevolgen voor jezelf en hoe je in het leven staat. Sommigen hebben geen zelfrespect en kunnen narcistisch zijn: je krijgt maar niet genoeg aandacht omdat je niet kan geloven dat je er bent. Bovendien speelt continu de vraag door je hoofd: wie zou ik zijn als ik niet joods was geweest? Ik had daarnaast zelf dromen waarin iemand mij wilde pakken, maar ik had geen fysieke weerstand. Dat heb ik allemaal geprobeerd te verwerken."

Hoe dan?

"Ha! Door psychotherapie, veel te leren en eerlijk te zijn tegen mezelf. Verder had ik in 1989 een bijzondere belevenis. Ik stond bij de Westmuur in Israël en heb daar voor het eerst gebeden met de vraag of ik alles achter me zou laten en in Israël zou gaan leven. Dus hoe nu verder? Een innerlijke stem, misschien God, zei: 'Ga terug naar Duitsland. Al je vragen en antwoorden liggen daar'. Uitgerkend het land waar ik zo'n moeite mee heb! Ik wist niet wat ik zou aantreffen, maar ik moest net als Abraham op reis gaan. Die ervaring was emotioneel zeer overweldigend en angstaanjagend. Tegelijkertijd had ik het vertrouwen dat ik ergens zou aankomen en ben dus weer teruggegaan."

Je hebt gezocht naar je joodse identiteit. Wat heb je gevonden?

"Eigenlijk heb ik moeite met het woord identiteit, want dan is je zoektocht afgesloten. Ik praat liever over joodse dynamiek. Identiteit roept bij mij ook associaties op met 'identiek' en dat vind ik onjoods. Wij zijn anders dan anderen en daarin zijn wij sterk. Een groot verschil met christenen is dat zij eenheid zoeken. Paulus zegt: 'In Jezus is er geen onderscheid tussen joden en Grieken'. Het onderscheid wordt opgeheven. Joden hebben een extreme lust om de verschillen te benadrukken en te heiligen, daarom hebben we onze rituelen en spijswetten. Heiliging heeft alles te maken met de waarde van het leven, de mens, het dier. Jij bent anders dan ik en dat wat je anders maakt, is heilig."

'Wie zou ik zijn als ik niet joods was?'

Wat heb je nog meer ontdekt?

"Mijn studie politicologie heeft mij veel gezegd over de maatschappij waarin we leven. Maar ze heeft geen antwoorden gegeven op vragen als waarom mensen overleven. Is er iets of iemand dat fundamenteel sterker is? Daarom begon ik in mijn studietijd Hebreeuws te lezen, tijdens mijn werk als journalist jodisme te bestuderen en later rabbinale studies te volgen. Ik ben tot het fundamentele besef gekomen dat God er is. Al komen de grootste rampen over ons: dat fundament zal er steeds zijn. Na de zoveelste pogrom stond er altijd weer een generatie op die zei: 'En toch...'"

Dat is wat jou sterk maakt?

"Ik ben sterk door God in mij. Het besef dat God óók in mij leeft en creatief is."

'Maak je geen zorgen, God weet wat je nodig hebt', lees ik in de Bergrede. Waarover kan jij je zorgen maken?

"Ik ben een onconventionele rabbijn en sommigen accepteren mij niet. Zal ik mij kunnen handhaven? Hoe gaat het verder met mijn leven? Gelukkig komt de genade op de angst. Ik heb al genade ervaren na mijn vrees om rabbijn te worden: zou ik dat kunnen dragen en uitdragen? Maar mijn karakter is gegroeid en ik heb me mogen ontwikkelen. Genade is echt iets dat je alleen maar krijgt als je loslaat in vertrouwen. De angst over wat er allemaal niet kan gebeuren, moet je toelaten, op weg gaan én de dingen doen. Geloof in je potentieel. Wees moedig! Laat de goddelijke dimensie in jou niet door anderen wegpraten."

Tijdens de Bergrede bad Jezus: 'Vergeef ons onze zonden...' Wat is zonde voor jou?

"Zonde is voor mij een gemiste kans om het goede te doen. Met name op Yom Kippoer breng je al je gemiste kansen bij God. Je zegt dan tegen God: 'Het spijt me, vergeef me en geef me de kracht om het met mensen in orde te maken'. Daarom is voor mij het blazen op de sjofar voor Yom Kippoer en op Rosj Hasjana (joods nieuwjaar, MR) een van de belangrijkste rituelen. Die oerklank schudt je wakker en roept je ziel uit de achterkamertjes tevoorschijn. Zo ga je het nieuwe jaar in met nieuwe kansen. Dat is vrijheid."

Geloof je dat God de zonde kan straffen, bijvoorbeeld na je dood?

"Wat er na het leven gebeurt, weet ik niet. Maar in dit leven kun je genade ondervinden dus ook straf. Daardoor moet je geen schuldgevoelens ontwikkelen, dat je verdoemd bent of zo. Je voelt de pijn van gemiste kansen en dat is dan weer een uitdaging. Je kunt veel over